

JEG TRIVES!

**Handlingsplan for trygghet og trivsel i skolen.
Forebygging av krenkende atferd og mobbing.**

SAMSPILL – RELASJONER – TRYGGHET

Skolene i Audnedal, Hægebostad, Lindesnes, Marnardal og Åseral.

Gjelder fra juni 2018

Forord

«Jeg trives!»

Som mor eller far defineres *Lykken!* når du hører barnet ditt si dette på vei inn døren, rundt middagsbordet eller på sengekanten. Barna er det kjæreste vi har. Vi som profesjonelle voksne i barnehager og skoler låner små skatter hver eneste dag – disse skal vi ta godt vare på!

Trygghet og trivsel er avgjørende for læring og utvikling. Det å bli sett, lyttet til, møtt med tydelig og varm grensesetting – det er så viktig for våre barn og unge! De erfaringer barn og unge gjør seg i barnehager og skoler er med på å prege dem og deres forventninger til jevnaldrende, til seg selv og til senere yrkes- og samfunnsliv.

I våre barnehager og skoler skal vi støtte barn og unge når de deltar i barnehage- og skolehverdagen, når de bygger relasjoner til hverandre, inngår i spill, leker, lærer og knytter vennskapsbånd. Alle barn og unge skal ha et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Det er barn og unges egen opplevelse av hvordan de har det, som er avgjørende. Det er vår oppgave å møte dem, i deres opplevelse og ta dem på alvor.

Kompetansesenter Sør er stolt av å være en del av laget som har utviklet regionens felles handlingsplan for trygghet og trivsel i barnehage og skole; **Jeg trives!** Gjennom felles rammeverk, forståelse og begreper håper vi å kunne støtte barnehagene og skolene i det gode arbeidet de allerede gjør på dette området og legge til rette for en enda tydeligere og forutsigbar kultur og praksis i våre barnehager og skoler. Vi håper at rammeverket kan bistå barnehagene og skolene i regionen med å skape et godt psykososialt miljø hvor barn og unge føler seg inkludert og kan utvikle seg og lære i trygge omgivelser med utfordringer tilpasset den enkelte.

Jeg Trives! er utarbeidet av dyktige fagpersoner både internt ved Kompetansesenter Sør og i våre kommuner og barnehager og skoler. Planen er oppdatert i forhold til gjeldene lovverk, og bygger videre på det tidligere arbeidet som var gjort i på barnehagesektoren i regionen.

Gruppen som har utarbeidet planene har bestått av følgende personer:

Trine Ruud
Enhetsleder
Laudal Bjelland Oppvekstsenter

Kari H. Wichne
Rektor
Nypluss skole

Malin Stokkeland
Skolefaglig rådgiver
Hægebostad kommune

Kine Antonsen
Pedagogisk veileder
Kompetansesenter Sør

Astrid Vårdal Møll
Pedagogisk veileder
Kompetansesenter Sør

Lykke til med det videre arbeidet!

Julie K. Nilsen
Leder
Kompetansesenter Sør

Innholdsfortegnelse

Forord «Jeg trives!».....	2
INNLEDNING	4
Formål med planen:	4
REGELVERK OG VERDIGRUNNLAG.....	5
Regelverk:.....	5
Verdigrunnlag:.....	5
MÅL OG KJENNETEGN PÅ ET GODT OG TRYGT SKOLEMILJØ	6
Mål:.....	6
Kjennetegn:	6
DEFINISJONER OG BEGREPSAVKLARINGER	8
Hva er krenkende atferd:	8
Seksuell trakassering	8
Mobbing	9
HELHETLIG OG SYSTEMATISK ARBEID MED SKOLEMILJØ	10
Fremme trygge og gode skolemiljøer (§9A-2).....	10
Forebyggende mobbing og andre krenkelser (§9A-3).....	11
Håndtere mobbing og andre krenkelser (§9A).....	12
Aktivitetsplikt (§9A-4).....	12
Skjerpet aktivitetsplikt (§9A-5).....	13
VIKTIGE LENKER.....	14
MALER	15
• Fremtidsbilde: Trygt og godt skolemiljø.....	15
• Kontaktbarometeret.....	15
• Arbeid med varme og grensesettende voksne.....	15
• Arbeid med felles forståelse av krenkelser	15
• Sjekkliste ved observasjon.....	15
• Observasjonslogg.....	15
• Sjekkliste ved mistanke om mobbing.....	15
• Rutine for håndtering av krenkelser og mobbing	15
• Melding om mottatt bekymring og avtale om oppstartsmøte . Feil! Bokmerke er ikke definert.	
• Aktivitetsplan.....	15
LITTERATURLISTE.....	16

INNLEDNING

Formål med planen:

Denne planen tar utgangspunkt i gjeldene lovverk om barns rett til et trygt og godt leke- og læringsmiljø. Formålet med planen er å sikre at denne rettigheten blir ivaretatt.

Alle barn har rett til et godt barnehage – og skolemiljø. I vår region skal barnehagene og skolene være fri for alle former for krenkende adferd, og leke- og læringsmiljøet skal virke positivt på barnas helse, trivsel og læring. Det er et viktig arbeid som gjøres i vår region for å lære barn og unge hvordan de kan best mulig mestre sitt eget liv og sin egen psykiske helse, ta sosialt ansvar og vise medborgerskap. Å motvirke og stoppe handlinger som minsker barns opplevelse av trygghet og trivsel, er viktig for utvikling og læring.

Det blir viktig at alle voksne i barnehage og skole bidrar til at alle barn har et trygt og godt miljø hvor de opplever å høre til og være en betydningsfull person i fellesskapet. «Jeg trives» planen skal være et bidrag til dette arbeidet og det kreves at man arbeider systematisk med å omsette innholdet i planen til praksis i den enkelte barnehage og skole.

Leke- og læringsmiljøet skal bidra til TRIVSEL, GLEDE, LEK OG LÆRING for alle barn.

Vi mennesker har bruk for hverandre. Uansett alder har vi et grunnleggende behov for å høre til og være en del av et fellesskap. Å være utenfor kan derfor bryte ned et menneske.

Å høre til

*Vondt er av alle andre
bli tråkka på og trengd.
Men vondere å veta
at du er utestengd.*

*Det er så mangt i livet
du ventar deg og vil.
Men meir enn det å vera
er det å høre til*

Jan-Magnus Bruheim

REGELVERK OG VERDIGRUNNLAG

Regelverk:

I arbeidet for et trygt og godt skolemiljø er anerkjennelse av barn og unges opplevelse og medvirkning et grunnleggende prinsipp. Barn skal bli tatt på alvor av profesjonelle voksne som tar ansvar for å følge opp saken når de forteller om hvordan de har det. Arbeidet vårt skal understøtte og være i samsvar med barn og unges rettigheter etter barnekonvensjonen og opplæringsloven med forskrifter. Regelverket gjelder for grunnopplæringen i Norge.

Menneskerettighetene:

FNs barnekonvensjon gir barn grunnleggende menneskerettigheter og flere av disse er knyttet opp mot utdanning. Oppfyllelsen av rettighetene innebærer at det legges til grunn et barnesentrert perspektiv og at barnets egenverdi og opplevelser anerkjennes. Barnekonvensjonen har fire sentrale prinsipper som har betydning for alle andre artikler i konvensjonen. De fire prinsippene er:

Barns rett til vern mot diskriminering (artikkel 2)

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn (artikkel 3)

Retten til liv og plikten til å sikre utvikling (artikkel 6)

Alle barn har rett til fritt å gi uttrykk for egne synspunkter i alle forhold som vedrører dem selv og skal derfor gis anledning til å bli hørt (artikkel 12).

[Andre viktige artikler knyttet til skolens arbeid er 16, 19, 24, 28 og 29.](#)

Opplæringsloven:

Opplæringsloven følger opp FNs barnekonvensjon. Formålsparagrafen slår fast at elevene skal utvikle kunnskap, dyktighet og holdninger for å mestre livene sine og kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet.

Elevenes rettigheter er fastsatt i opplæringsloven, kapittel 9A. Kapittel 9A gir alle elever en individuell rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Det er elevens subjektive opplevelse som er det avgjørende for om retten er oppfylt.

Læreplanverket inneholder også føringer for arbeidet med skolemiljø, mobbing og andre krenkelser. Den utdypet verdigrunnlaget og de overordnede prinsippene for grunnopplæringen og skal styre innholdet i opplæringen. Den skal også ligge til grunn for samarbeidet mellom hjem og skole.

Skoleeiers ansvar: Det er pålagt gjennom §13-10, andre ledd at skoleeier skal ha et skriftlig og forsvarlig system for vurderingen om kravene i regelverket blir oppfylt, og sikre nødvendig oppfølging dersom der avdekkes mangler.

Verdigrunnlag:

Viktige verdier i arbeidet med barn og unge er åpenhet, mot og respekt. Barn og unge i vår region skal møte voksne som er ærlige og lyttende og som viser at de respekterer, tror på og bryr seg om dem. De skal møte voksne som har mot til å ta barn og unge med på avgjørelser og få tilbakemelding fra dem, og mot til å handle dersom de ser at noen ikke har det bra. Ved å arbeide etter disse verdiene får vi trygge, rause og modige barn og unge.

Anerkjennelse av barn og unges opplevelse og medvirkning er grunnleggende verdier for arbeidet med trygt og godt skolemiljø. Barn og unge skal bli møtt med respekt og de skal oppleve at de blir lyttet til. Skolen skal fremme arbeidet med holdninger og refleksjoner om det å være et reflektert og ansvarlig menneske. Barn og unge skal oppleve være del av og medvirke i et fellesskap hvor ulikheter og mangfold blir løftet fram som berikende for læring og dannelse.

Skolen skal utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle.

Et raust og støttende læringsmiljø er grunnlaget for en positiv kultur der elevene oppmuntres og stimuleres til faglig og sosial utvikling.

MÅL OG KJENNETEGN PÅ ET GODT OG TRYGT SKOLEMILJØ

Mål:

Ansatte i vår region skal arbeide for at alle elever opplever å høre til, være betydningsfulle personer i fellesskapet og ha mulighet til medvirkning.

- Samspill- Eleven trives og lærer
- Relasjoner- Eleven har venner og godt forhold til voksne
- Trygghet- Eleven har tillit til medelever og voksne, kjenner til og tør å vise følelser

Ansatte i vår region skal:

- Ha kjennskap til gjeldene lover og forskrifter, og etterleve disse
- Oppdage og håndtere brudd på retten på en riktig og effektiv måte
- Bære preg av samarbeid, respekt, trivsel og medansvar
- Arbeide mot felles praksis (se fremtidsbilde)

Kjennetegn:

På elever som trives:

- Alle elever har noen å være sammen med
- Elevene kan regulere egen atferd
- Elevene blir tatt på alvor og gitt mulighet til påvirkning
- Elevene kan samarbeide godt med andre
- Eleven har positiv selvhevdelse
- Eleven kan forsvare andre, vise omsorg og empati

På god relasjon sett fra elevens side:

- Denne læreren liker og respekterer meg.
- Denne læreren får meg til å tro at jeg kan mestre utfordrende oppgaver.
- Denne læreren tror jeg alltid omtaler meg positivt.
- Denne læreren vil aldri si noe sånn at jeg føler meg dum.
- Denne læreren liker og kan faget sitt.
- Denne læreren er interessert i meg og ønsker at jeg skal ha det bra.
- Denne læreren forteller meg hva jeg er flink til i faget.

- Med denne læreren kan jeg snakke om vanskelige ting. Han snakker om ting som ikke er så lett på en ufarlig måte.

(Læringsmiljøsentret)

**Det grunnleggende spørsmålet alle spør seg i møte med en annen er:
Liker du meg? Er relasjonen dårlig har du som voksen eller leder ansvar for å
gjøre noe med det!** (Thomas Nordahl)

På god klasseledelse

- Å ha høy bevissthet om hvor viktig dialogen lærer-elev er.
- Å ta ansvar for kvaliteten på relasjonen lærer-elev.
- Å gi tydelige beskjeder og instruksjoner.
- Å gi hver enkelt direkte tilbakemeldinger på arbeidsinnsats, læringsmål og atferd.
- Å etablere et positivt klassemiljø og arbeidsro.
- Å gjøre bruk av lærers kunnskap om støttende dialog, oppsummering, spørsmål og liknende.
- Å vektlegge å utvikle elevenes læringsstrategier.
- Å sørge for en god struktur på undervisningen, med en markert start og avslutning.

(Læringsmiljøsentret)

DEFINISJONER OG BEGREPSAVKLARINGER

I Grunnlagsdokumentet står det at barn skal ikke omtales som barn som mobber eller er mobbeoffer. Vi skal kalle det barn som utsetter andre for mobbing og barn som utsettes for mobbing. Det handler om å rette oppmerksomheten mot handlingene som utføres. (s. 12)

Hva er krenkende atferd:

Krenkelser er ord eller handlinger som barn eller unge opplever krenker hans eller hennes verdighet og integritet, eller som gjør at de opplever utrygghet, ubehag eller at de blir ekskludert fra et fellesskap. Både barn, unge og voksne kan krenke.

Krenkelser kan ha ulike former:

- direkte ord og handlinger
- baksnakking, utfrysning, ryktespredning
- digitalt ved produksjon av eller spredning av bilde, video eller tekst
- ikke få «likes», invitasjoner eller bli utestengt fra sosiale grupper på nett

Vold innebærer at noen bruker makt for å skade andre

Identitetsbaserte krenkelser/diskriminering betyr at en person blir dårligere behandlet eller trakassert knyttet til et av de lovfestede diskrimineringsgrunnlagene: etnisitet, urfolk, religion, livssyn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønn.

Krenkelser blir mobbing når adferden er gjentatt negativ eller «ondsinn», og den kommer fra en eller flere og er rettet mot en elev som har vanskelig for å forsvare seg. Det kan dreie seg om utestenging, spredning av løgner, trusler, negative kommentarer og fysiske krenkelser som slag, dytting og spark.

Seksuell trakassering regnes som «enhver form for uønsket seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende eller plagsom.» I «seksuell» ligger at det spiller på kropp, kjønn og seksualitet. «Oppmerksomhet» omfatter både verbal og fysisk atferd.

Begrepet kan omfatte en rekke ulike typer hendelser og situasjoner. For å vurdere om det foreligger trakassering, må det gjøres en bred og konkret vurdering av den enkelte sak. Det er sentralt hvordan den som utsettes for dette opplever det: Ble det opplevd som krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende eller plagsomt? I tillegg kan andre forhold trekkes inn. Innså den som trakasserte at dette kunne oppleves slik, eller burde han eller hun innsett dette? Hvordan reagerte fornærmede?

(https://snl.no/seksuell_trakassering)

Digitale krenkelser - Som på andre arenaer der mange mennesker møtes, oppstår krenkelser også digitalt. Digitale krenkelser kan være mer intense fordi de kan skje døgnet rundt, fordi de skjer på sosiale arenaer der barnet/ungdommen gjerne vil være, fordi mange kan se det og fordi det lett

kan spres og være tilnærmet umulig å slette. Digitale krenkelser kan være ekstreme, fordi mange våger å gjøre mer på nettet enn de gjør ansikt til ansikt, og fordi det er vanskelig for tilskuere å gripe inn eller stoppe det. Å bli utsatt for digitale krenkelser kan gi like store emosjonelle konsekvenser som å bli utsatt for mobbing ansikt til ansikt.

Digitale krenkelser som foregår mellom elever på skolen, eller som er relatert til skolen, er også skolens ansvar å håndtere. Mange digitale krenkelser kan være straffbare handlinger. Straffeloven og åndsverkloven gjelder også for digitale handlinger og digitale rom. I tillegg til å sette inn sanksjoner overfor elever i tråd med ordensreglementet, kan det være behov for å politianmelde digital mobbing, selv om de som har mobbet er under 15 år.

Mobbing

Forståelsen av mobbing er i utvikling. Det er viktig å arbeide med en oppdatert forståelse, som gjør at alle former av fenomenet fanges opp, avdekkes og at det kan settes inn egnede tiltak for å løse saken.

I elevundersøkelsen beskrives mobbing som :

- noen blir utsatt for negative hendelser fra en eller flere
- hendelsene pågår over tid
- det er et ujevnt styrkeforhold mellom den som plager og den som blir plaget

(Grunnlagsdokumentet, s. 8)

«Mobbing av barn er handlinger fra voksne eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning»

(Ingrid Lund, 2017)

Uavhengig av definisjonens makt av mobbing og krenkelser, så er det alltid **elevens subjektive** opplevelse av skolemiljøet som skal tas på alvor. Det er ikke tillatt å stille spørsmål vedrørende en elevs opplevelse. I vår region skal barn, unge og foresatte bli lyttet til, tatt på alvor og få hjelp/støtte/veiledning når de er i vansker.

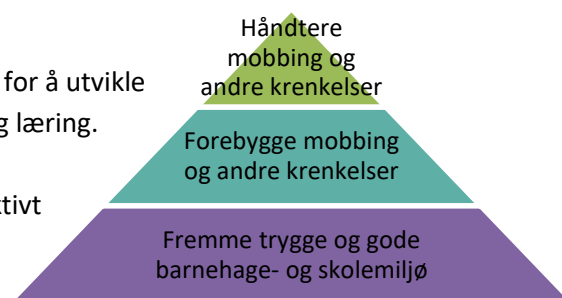
Vi kan skille mellom direkte mobbing og indirekte mobbing:

Direkte mobbing - når angrepet er åpent, som for eksempel slag, spark eller verbalt med skjellsord, krenkende og hånlige kommentarer eller trusler.

Indirekte mobbing - sosial mobbing gjennom for eksempel utestenging, ryktespredning, bli frosset ut, stå utenfor venneflokket, bli baksnakket.

HELHETLIG OG SYSTEMATISK ARBEID MED SKOLEMILJØ

Våre skoler kjennetegnes ved profesjonelle voksne som tar ansvar for å utvikle og opprettholde trygge og gode miljøer for å skape lek, utvikling og læring. Dette krever helhetlig, langsiktig og systematisk arbeid. En kjernekomponent for å lykkes med dette arbeidet er at man kollektivt skaper felles forståelse og samstemthet, og at det er noe som foregår kontinuerlig.

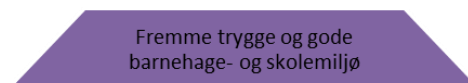
Kontinuerlig vil si at arbeidet med elevenes skolemiljø foregår hele tiden, og at det ikke bare foregår ved oppstarten av et skoleår eller når uønskede hendelser oppstår.

Systematisk vil si at arbeidet er aktivt, gjennomtenkt og planmessig, og at arbeidet utføres av alle ansatte ved skolen

For å lykkes med arbeidet lokalt kan det være aktuelt for skolen å involvere andre aktører. Involvering må skje i samsvar med regelverk som taushetsplikt og samtykke når det kreves. Følgende aktører kan være:

- helsestasjonen
- kommunepsykolog
- Kompetansesenter Sør
- tiltaksteam

Fremme trygge og gode skolemiljøer (§9A-2)

Å fremme gode og trygge skolemiljøer er grunnstammen i arbeidet og beskrives som den ordinære praksisen som skolen har for å fremme helse, trivsel og læring for alle elevene. Det handler om å utvikle skolemiljøet som kommer alle elevene til gode. Ofte er det universelle tiltak som settes i gang.

Hvordan arbeide for å utvikle og opprettholde trygge og gode skolemiljøer	Kjennetegn på god praksis
God ledelse, organisasjon og kultur for læring	<ul style="list-style-type: none">- Ledelse som arbeider systematisk og langsiktig med å videreutvikle skolen som lærende organisasjon- Plan og strategier for arbeidet med skolemiljøet- Bruker forskningsbasert kunnskap- Ledelse som legger til rette for samarbeid og kollektiv læring- Kollektiv orientering rundt arbeidet av skolekulturen; holdninger, verdier, normer og praksis- Felles rutiner
De voksnes evne til å lede klasser og grupper	<ul style="list-style-type: none">- Autoritativ ledelse som kjennetegnes ved at den legger vekt på positiv relasjonsbygging og grensesetting.- være tydelige og gode rollemodeller

	<ul style="list-style-type: none"> - Etablere normer og verdier i elevgruppen som fremmer positiv samhandling og læring - God struktur, regler og rutiner som gir trygghet og positive forventninger til hver enkelt elevs læring, atferd og utvikling - Være bevisst elevdynamikken og har evne til å løse hendelser slik at det fremmer helse, trivsel og læring for alle elevene - Skape tilhørighet, trygghet og samhold mellom elevene
Positive relasjoner blant elevene	<ul style="list-style-type: none"> - vennskap og tilhørighet mellom elevene- løser konflikter og avklare uenigheter seg imellom- positiv oppfatning av seg selv, og ser på seg selv som en nyttig medspiller- elevene er medvirkende i egen faglig og sosiale læring- samarbeid og kollektivitet preger skolen/klassen
Foreldresamarbeid	<ul style="list-style-type: none"> - Foreldre opplever en god dialog med skolen - Foreldre viser positiv interesse for å skape et inkluderende miljø- Foreldre er trygge på hva, hvem, hvor de kan ta opp utfordringer knyttet til et trygt og godt skolemiljø - Foreldre deltar aktivt på foreldremøter, utviklingssamtaler og arrangementer i skolens regi

Forebyggende mobbing og andre krenkelser (§9A-3)

Forebygge mobbing og andre krenkelser

Å forebygge mobbing og krenkelser er arbeid rettet mot å minske risikoen for at mobbing og andre krenkelser skjer. Kunnskap og kompetanse er viktige elementer for å få dette til.

Voksne som ser, spør og bryr seg, har større sjanse for å finne ut om noe er galt.

(s.17, Trygt skolemiljø, Bærum kommune)

Hvordan arbeide for å minske risikoen for at mobbing og krenkelser skjer	Kjennetegn på god praksis
Profesjonelle voksne som kan oppdage mobbing	<ul style="list-style-type: none"> - Felles forståelse for hva er og gjør profesjonelle voksne - Felles forståelse for mobbing og krenkelse, kjenne dette igjen i praksis - Øve seg og reflektere sammen over å være proaktive - Være til stede der barn og unge er - Har et tydelig fokus på å være oppmerksom i overgangssituasjoner - Alle voksne kjenner regelverk og plikter - Rutiner for kartlegging , elevsamtaler og observasjoner - Rutiner for overganger mellom barnehage/skole, barneskole/ungdomsskole og ungdomsskole/videregående
Øke barn og unges kompetanse	<ul style="list-style-type: none"> - barn og unge må vite hva mobbing og andre krenkelser - det må arbeides med holdninger, fordommer og normer gjennom samtale, refleksjon og casearbeid - barn og unge må vite hvordan de går frem om de selv eller

	andre blir utsatt for mobbing eller andre krenkelser - Barn og unge må få kjennskap til egne rettigheter - Barn og unge må få opplæring i å utøve digital dømmekraft - Barn og unge må lære hvordan de kan dokumentere digital mobbing
--	---

Håndtere mobbing og andre krenkelser (§9A)

Håndtere
mobbing og
andre krenkelser

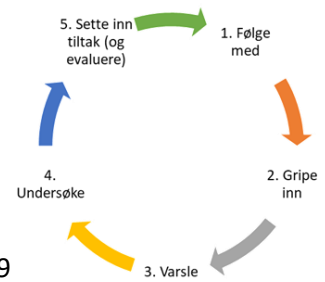
Alle som arbeider på skolen, skal følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering dersom det er mogleg. (9A-4)

På dette nivået handler det om hvordan skolen fanger opp, stopper og følger opp saker om mobbing og andre krenkelser.

Aktivitetsplikt (§9A-4)

Skolen skal ha nulltoleranse mot krenkelser som mobbing, vold, trakassering og diskriminering. For å sikre at skolen handler raskt og riktig når en elev opplever at skolemiljø som ikke er trygt og godt, har skolen en aktivitetsplikt.

Som en del av det systematiske arbeidet er aktivitetsplikten overordnet for å sikre at barna har et trygt og godt psykososialt barnehage- og skolemiljø (jmf §9 A-4). Skoleleder må sikre at alle ansatte er innforstått med hva denne aktivitetsplikten innebærer.

Aktivitetsplikt	
Følge med	<ul style="list-style-type: none"> Alle ansatte skal være årvåke og aktivt observere hvordan barna agerer hver for seg og seg imellom. Alle skal ha kompetanse til å vite hva de skal se etter.
Gripe inn	<ul style="list-style-type: none"> Det skal gripes inn umiddelbart for å stoppe situasjoner som pågår, for eksempel: - bryte opp en slåsskamp eller stanse annen fysisk krenkelse - stanse en utfrysningssituasjon eller - stanse og irettesette barn som krenker andre barn verbalt. Plikten begrenser seg til inngrep som er mulige for den ansatte å gjennomføre, både av hensyn til barna og seg selv.
Varsle	<ul style="list-style-type: none"> Alle skal varsle skoleleder umiddelbart ved mistanke om at et barn ikke har et trygt og godt barnehage- og skolemiljø. Skoleleder har også en plikt til å varsle kommunalsjef for oppvekst i alvorlige tilfeller.
Undersøke	<ul style="list-style-type: none"> Plikten utløses alltid når skoleleder varsles eller når barnet/foresatte varsler. Det er barnets opplevelse som skal anerkjennes og legges til grunn. Undersøkelsen handler ikke om å fremskaffe og vurdere bevis for eller mot at krenkelser eller mobbing har skjedd. Undersøkelse skal igangsettes snarest mulig.

	<ul style="list-style-type: none"> • Skoleleder skal skaffe seg nok informasjon til å følge opp saken.
Sette inn tiltak (og evaluere)	<ul style="list-style-type: none"> • Det skal sette inn egnede, tilstrekkelige og lovlige tiltak basert på faglige vurderinger. Dette kan også innbefatte involvering av andre fagpersoner. Disse skal sammenfattes i en aktivitetsplan som skal utarbeides. • Det er et mål at aktivitetsplan skal foreligge innen ei uke etter varsling. • Skolen må vurdere hva som er barnets beste – også der barnet ikke ønsker tiltak. • Tiltakene skal evalueres etter et gitt tidsrom, og nye undersøkelser og tiltak skal gjennomføres dersom tiltakene ikke har gitt ønsket effekt.

Dersom et barn ikke har et trygt og godt barnehage- og skolemiljø, kan barnet eller foreldrene melde saken til Fylkesmannen. Dette kan gjøres tidligst ei uke etter at saken er tatt opp med skoleleder, med mindre særlige grunner gjør dette urimelig. Fylkesmannen skal avgjøre om aktivitetsplikten har blitt oppfylt. Dersom Fylkesmannen kommer til at skolen ikke har oppfylt aktivitetsplikten, kan Fylkesmannen vedta hva som skal gjøres for å sørge for at barnet får et trygt og godt skolemiljø.

Skjerpet aktivitetsplikt (§9A-5)

Det er særs alvorlig om elever opplever krenkelser fra en voksen. Opplæringsloven har en bestemmelse om dette og det innebærer at alle har et individuelt ansvar for å følge med og varsle. Barn har rett til beskyttelse, og den voksnes lojalitet skal gå i elevens favør.

§ 9 A-5. Skjerpa aktivitetsplikt dersom ein som arbeider på skolen, krenkjer ein elev

Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein annan som arbeider på skolen, utset ein elev for krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering, skal vedkommande straks varsle rektor. Rektor skal varsle skoleeigaren. Dersom det er ein i leiinga ved skolen som står bak krenkinga, skal skoleeigaren varslast direkte av den som fekk mistanke om eller kjennskap til krenkinga. Undersøking og tiltak etter § 9 A-4 tredje og fjerde ledd skal setjast i verk straks.

Det er særlig alvorlig om elever opplever voksne som skaper utrygghet eller krenker. Det er viktig å bemerke at elever er oppmerksomme på hvordan de voksne opptrer mot sine medelever, og det kan gi en norm for hva som er tillatt eller ikke tillatt.

Krenkelser fra voksne kan komme til uttrykk på forskjellige måter, som for eksempel

- Elever blir skjelt ut, kjeftet på eller snakket nedsettende om i andres påhør
- Elever blir latterliggjort
- Elever blir forskjellsbehandlet eller diskriminert
- Elever blir utsatt for negativ språkbruk, ironi og sarkasme
- Elever blir utsatt for negative blikk og negativt kroppsspråk
- Elever opplever mangel på anerkjennelse og respekt

**Barnehagen og skolen har en omsorgsplikt.
Saken er ikke løst før de det gjelder har et trygt og godt barnehage- og skolemiljø
som fremmer helse, trivsel, lek, læring og sosial tilhørighet.**

**I dette arbeidet trenger barn og unge veiledning, hjelp og oppmerksomhet fra nærværende
voksne «med varmt hjerte og klokt hode».
(Grunnlagsdokumentet s. 20)**

VIKTIGE LENKER

<https://www.fylkesmannen.no/Barnehage-og-opplaring/En-trygg-skoledag-uten-mobbing/>

<https://laringsmiljosenteret.uis.no/skole/mobbing/>

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/>

<https://www.udir.no/nullmobbing/>

<https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Skoleeiers-ansvar/Forsvarlig-system---Veileder-om-kravet-til-skoleeiere-/>

<https://www.vaf.no/tjenester/utdanning/mobbeombud/>

MALER

Følgende maler finnes på hjemmesiden til Kompetansesenter Sør. Dette er verktøy som kan brukes som støtte i arbeidet med å skape et trygt og godt skolemiljø.

- **Varslingskjema**
- **Aktivitetsplan**
- **Rutine for håndtering av krenkelses og mobbing**
- **Sjekkliste for rutine for håndtering av krenkelses og mobbing**
- **Fremtidsbilde: Trygt og godt skolemiljø**
- **Sjekkliste ved mistanke om mobbing**
- **Sjekkliste ved observasjon**
- **Kontaktbarometeret**
- **Arbeid med varme og grensesettende voksne**
- **Arbeid med felles forståelse av krenkelses**
- **Observasjonslogg**

LITTERATURLISTE

- **Gusfre, Kari Stamland** (2018) *Aktivitetsplikten i praksis*. PEDLEX. Oslo.
- **Kunnskapsdepartementet** (2017) *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*
- **Moen, Erlend og Mosand, Geir (2017)** *Håndtering av mobbing i skolen*. PEDLEX. Oslo
- **Roland, Størksen og Omdal** (2014) *Den autoritative voksenstilen og relasjonsarbeid i barnehagen*. Være sammen AS og IdeHospital AS
- **Utdanningsdirektoratet** (2016) *Grunnlagsdokument for arbeidet med barnehagemiljø, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser*. Hentet fra <http://laringsmiljosenteret.uis.no/>
- **Utdanningsdirektoratet** (2012) *Barns trivsel – voksnes ansvar, forebyggende arbeid mot mobbing starter i barnehagen, veileder*

Bærum kommune: **Trygt skolemiljø - Plan for trygt og godt skolemiljø**
<https://www.baerum.kommune.no/tjenester/skole/trygt-skolemiljo/>

Songdalen kommune: **Plan for trygt og godt skolemiljø**
<https://www.songdalen.kommune.no/ung-i-songdalen/skole/trygt-skolemiljo/>